

УДК 786.2 (477) “ХХ”

Ярослава Матюха, професор, завідувач кафедри концертмейстерства
Львівської національної музичної академії
імені М. Лисенка,
заслужена артистка України

СПОГАДИ ПРО ІРИНУ НЕГРЕБЕЦЬКУ – ВИДАТНУ УКРАЇНСЬКУ ПІАНІСТКУ, ПЕДАГОГА, УЧЕНИЦЮ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО

У статті вперше публікуються особисті спогади про фундатора української фортепіанної школи Ірину Негребецьку.

Ключові слова: викладач фортепіано, музикант, піаністка.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Діяльність талановитої піаністки, педагога, громадського діяча Ірини Негребецької великою мірою вплинула на формування та становлення української професійної музики Західної України. Її ім'я довгий час було маловідомим сучасникам. Працюючи спочатку в Перемишлі, а згодом у Львові, вона, за високою оцінкою Богдани Фільц, “здобула визнання в колах тогочасних музикантів, серед яких такі авторитетні митці, як С. Людкевич, В. Барвінський, В. Витвицький, Є. Цегельський, завоювала любов і вдячність численних учнів і вихованців навчальних закладів, де вона працювала впродовж свого життя” [8, 255].

Зацікавлення постаттю визначного фундатора галицької фортепіанної школи припадає на початок ХХІ сторіччя. Окремі відомості про концертну діяльність Ірини Негребецької висвітлюються в рецензіях С. Людкевича [5], В. Витвицького [1], Є. Цегельського [9]. Вияскравленню творчого портрету учениці В. Барвінського, продовжувачки його педагогічних принципів, займалися сучасні українські музикознавці: Б. Фільц [8], П. Медведик [6], О. Кашина [3], З. Лабанців-Попко [4], У. Молчко [7].

Мета статті – ввести в науковий обіг новий фактологічний матеріал, який базується на спогадах про життя та педагогічну діяльність піаністки, мого багатолітнього педагога Ірини Негребецької.

Виклад основного матеріалу. Ірина Антонівна Негребецька народилася 27 жовтня 1895 р. в м. Залізці Нові Брідського району Тернопільської області. Батько був службовцем. У 1905 р. батьки переїхали в Перемишль, де Ірина поступила в Ліцей українського інституту для дівчат, який закінчила в 1912 р. іспитом зрілості.

До 1914 р. вчилася музики в школі Євстахії Петер у Перемишлі. Бажаючи вдосконалювати мистецтво фортепіанної гри, вона продовжує студії у Львівському Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка (1916 р.). Тут їй поталанило потрапити до класу директора згаданого навчального закладу, високопрофесійного піаніста Василя Олександровича Барвінського і в 1920 р. одержала диплом.

Через п'ять років І. Негребецька складає державний іспит для вчителів фортепіано у Львівській консерваторії. Педагогічний шлях розпочала в Перемиській музичній школі українського інституту для дівчат (1914–1923 рр.), а згодом перейшла працювати до філії Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка цього міста (1923 – 1939 рр.). У 1909 р. помер батько, а в 1918 р. – брат. Під час німецької окупації і після неї постійно жила в Перемишлі та давала приватні лекції музики. Але на підставі договору про переселення між УРСР та Польщею змушена була переїхати з матір'ю до Львова, де жила сестра з ріднею.

В архіві Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка зберігається автобіографія, котру написала сама І.А. Негребецька (4 травня 1946 р.), коли як переселенка прибула до Львова. До її особової справи належить наступний перелік документів, а саме: заява І. Негребецької про прийняття на роботу викладачем фортепіано та концертмейстером ЛДК ім. М. Лисенка від 4 травня 1946 р., підписана В. Барвінським, підтвердження про стаж роботи у зв'язку з втратою документів під час війни, які написали доктор, професор Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка С.П. Людкевич, доцент Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка О.К. Бандрівська.

СПОГАДИ ПРО ІРИНУ НЕГРЕБЕЦЬКУ – ВИДАТНУ УКРАЇНСЬКУ ПІАНІСТКУ, ПЕДАГОГА, УЧЕНИЦЮ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО

Вони підтвердили, що І.А. Негребецька закінчила Вищий музичний інститут ім. М. Лисенка у Львові (клас спеціального фортепіано професора В.О. Барвінського) в 1920 р. з оцінками відмінно та працювала на посаді викладача фортепіано в Перемишлі (1913 – 1939 рр.).

В особовій справі Негребецької є чимало характеристик, які засвідчують високий професійний рівень її як викладача, а також винятково високі людські якості.

Ось витяг з однієї характеристики (написаної російською мовою), підписаної директором консерваторії С. Павлюченком і секретарем парторганізації Шепітько.

“Тов. Негребецька І.А. винятково добросовісний, акуратний і сумлінний працівник; завжди показує відмінні результати роботи. Користується діловим авторитетом і любов’ю студентів і педагогів консерваторії. Бере живу участь в методичній роботі (відкриті уроки, складання репертуару для студентів-вокалістів по курсу загального фортепіано, навчально-методичні обговорення і т.д.). І. Негребецька – діяльний учасник всіх міроприємств, які проводяться в консерваторії. Завжди ретельно виконує всі громадські доручення. Вибрана депутатом райради Львова. В даний час підвищує свій ідейно-теоретичний рівень відмінним навчанням в Університеті марксизму-ленінізму” [2].

Треба зазначити, що І. Негребецька неодноразово обиралася депутатом районних рад трудящих:

Залізничної – 1947 – 1950 рр.;

Ленінської – 1950 – 1953 рр.;

Ленінської – 1953 – 1955 рр.;

Ленінської – 1955 – 1957 рр.;

Ленінської – 1957 – 1959 рр.

Востаннє це було в 1959 р., бо в 1962 р. її не стало.

Високомистецьку оцінку дали Ірині Антонівні її колеги на засіданні Художньої ради від 10 липня 1953 р. з приводу висунення кандидатури старшого викладача класу загального фортепіано Негребецької на присвоєння вченого звання доцента.

Ось як відзначав професор Д.Н. Леккер (завідувач оркестровою кафедрою) фахові якості мисткині: “Тов. Негребецька є відмінним педагогом. Ті нечисленні студенти оркестрового факультету, яким пощастило потрапити в клас тов. Негребецької, дякуючи методу т. Негребецької, успішно оволодівають грою на фортепіано і вільно користуються цим у своїй практичній роботі” [2].

Привертає увагу ще один витяг з характеристики, де наголошується на прекрасних

рисах характеру Ірини Антонівни: “Маючи великий педагогічний досвід в ділянці викладання гри на фортепіано для диригентів і музикознавців, Негребецька І.А. вміє правильно розкрити можливості для музичного розвитку своїх учнів. Відмінні результати педагогічної роботи, надзвичайна акуратність у виконанні своїх обов’язків, вимогливість до себе і своїх учнів, характеризують т. Негребецьку як педагога з найкращої сторони. Працюючи за сумісництвом в муз. школі-десятирічці при Львівській консерваторії, І. Негребецька зуміла передати у вуз ряд талановитих і добре підготовлених учнів по спеціальному фортепіано. 7.VII-1953 р.” [2].

Однією з цих учениць, яку підготувала в музичній десятирічці І.А. Негребецька і передала у консерваторію, була я – Мапоха Ярослава-Ганна Степанівна.

Згадуючи Ірину Антонівну Негребецьку, перед очима проходить частина мого життя і найпрекрасніший час навчання в школі.

Пригадую, грати я хотіла відколи себе пам’ятаю. Дуже любила співати, слух мала добрий, але найбільше мені подобалося грати на фортепіано. Чому саме на цьому інструменті? У нашому будинку його не було, але бачила я фортепіано в сусідки, старшої інтелігентної польки. Я сідала біля маленького столика, підставляла замість педалі маленьку шувельку до сміття, і цей процес натискання на “педаль” та імітація гри на столику мені найбільше подобався.

Я безмежно вдячна своїм батькам, що вони побачили і відчули мій потяг до музики і відвели до музичної школи десятирічки. Це було весною 1946 р., якраз тоді і переїхала І.А. Негребецька з Перемишля до Львова. Я була її першою ученицею спочатку один рік у підготовчій групі, а згодом провчилася у неї всі одинадцять років до закінчення школи. Ірина Антонівна мені зразу дуже сподобалася. Вона була дуже спокійна і лагідна, не пригадую, щоб вона мене сварила, та й я не давала приводу для цього. Не можу сказати, що пам’ятаю, як вона вчила, напевно було повне взаєморозуміння. Лише тепер я можу оцінити, яку величезну роботу вона вклала в мене, давши міцну основу для подальшого розвитку мене як піаністки і музиканта.

Пригадую, вона використовувала кожен хвилину, щоб позайматися зі мною. В початкових класах, коли найбільш потрібно закласти міцну піаністичну базу, вона часто призначала мені додаткові уроки вдома, а жила вона на території церкви Св. Юра. Я дуже боялася тих темних коридорів, які вели до її помешкання, і мене водила

СПОГАДИ ПРО ІРИНУ НЕГРЕБЕЦЬКУ – ВИДАТНУ УКРАЇНСЬКУ ПІАНІСТКУ, ПЕДАГОГА, УЧЕНИЦЮ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО

туди моя тітка Емілія. У той час я навіть заздрила часом своїм товаришкам, яким не призначали таких уроків. Тепер я розумію, скільки часу, праці, здоров'я вклала в мене Ірина Антонівна, щоб я вийшла добрим фахівцем.

У ті часи не було таких засобів інформації, як телебачення, навіть радіо чи програвач були не в кожній сім'ї. Зате вирувало концертне життя. До Львова приїжджали і концертували всі найвідоміші музиканти. І я, дякуючи Ірині Антонівні, мала можливість всіх їх слухати, бо вона брала мене на ці концерти. Будучи зовсім малою, я часом навіть не усвідомлювала всю велич цих музикантів, але Ірина Антонівна вважала необхідним прилучати мене до високих зразків виконавського мистецтва. За це я їй безмежно вдячна.

Оскільки І. Негребецька працювала одночасно і в консерваторії, то в старших класах вона призначала мені уроки і там, намагаючись, щоб мене послухав хто-небудь з її колег. На той час мене слухали професор О. Ейдельман, доцент Л. Уманська, доцент Т. Маєрський. Тому, закінчуючи школу, я почувала себе дуже впевнено і без жодних проблем вступила до консерваторії.

Від Ірини Антонівни в мене залишилось багато пам'яток. Після кожного виступу чи то на академконцерті, чи то на іспиті, а згодом і на день імени вона дарувала мені ноти з присвятою. Часом це були музичні видання, твори з яких я змогла заграти тільки в консерваторії. Так з'явилася особиста гарна бібліотека фортепіанної літератури, котру я зберігала все життя. Цю добірку я віддала в бібліотеку Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка. Нехай з неї користають сьогоднішні студенти.

Таких викладачів "від Бога" не так і багато, але мені дуже пощастило, що я мала можливість спілкуватися і вчитися у такої прекрасної людини і чудової вчительки, якою була Ірина Антонівна Негребецька.

Коли я була ще дитиною, то не сміла розпитувати Ірину Антонівну про її навчання, про вчителів, хоча знала, що вона вчилася у Василя Барвінського. Тоді були такі страшні часи, що не можна було навіть згадувати прізвище Барвінського. Я знала, що сестра Ірини Антонівни з родиною вислані в Анжеро-Судженськ. Вона чим могла допомагала їм, висилаючи посилки, хоч самій було матеріально дуже туго. Скільки пам'ятаю, мама її була прикута до ліжка, бо зламала ногу в бедрі і не ходила. Сама Ірина Антонівна довгий час ходила в одному лихенькому плащику і восени, і взимку. Тепер розумію, як їй було важко, і якою доброю людиною вона була.

Один раз я навіть бачила В. Барвінського, котрий прийшов відвідати Ірину Антонівну в лікарні. Це було восени 1961 року. Він говорив, що це ненормально, коли викладач відвідує свою ученицю, повинно бути навпаки. У такий тяжкий для неї час я прийшла просити Ірину Антонівну на своє весілля, бо була для мене найдорожчою людиною, моєю другою мамою. Вона, звичайно, пообіцяла, бо не знала наскільки серйозна її хвороба. 14 січня 1962 р. її не стало.

Про Ірину Негребецьку як видатну українську піаністку я вже довідалася згодом, шукаючи матеріали про неї. Знаю, що вона належала до родини Крушельницьких, була двоюрідною сестрою відомої української художниці Ярославки Музики і тіткою композиторки Богдани Фільц. У музично-меморіальному музеї Соломії Крушельницької натрапила на програмку "Святочного концерту в пам'ять першого і заслуженого голови музичного товариства Лисенка у Львові Володимира Шухевича". Концерт відбувся 6 квітня 1922 року. В цьому концерті І. Негребецька виконувала Ф. Шопена етюди As-dur і cis-moll. Ще є згадка про неї в рецензії С. Людкевича: "П.І. Негребецька виявила в "Рапсодії" Брамса g-moll доволі багато індивідуальності та деяку мужеську рису у фразуванні, яка була там зовсім на місці" [5, 457].

Нещодавно вийшла книжка Зіновії Лабанців-Попко "Сто піаністів Галичини", де опублікована стаття про Ірину Негребецьку. Хочу наголосити на декількох висловлюваннях з цієї книжки, що ґрунтуються на спогадах В. Витвицького, Є. Цегельського та О. Кашиної, які промовисто свідчать про її концертно-виконавські та педагогічні здобутки [4, 74 – 76].

"Перемиський Інститут мав славу одного з найкращих відділів. Це було заслугою в першу чергу двох учительок у класі фортепіано – Володимири Божейко та Ірини Негребецької. Обидві першорядні піаністки і знамениті вчительки. З-під їхньої опіки вийшло чимало піаністок, які згодом дали свій вклад в наше музичне життя" [1, 132 – 133].

"Одним з мистецьких козирів перемиського Інституту була діяльність тріо у складі: Ірина Негребецька – фортепіано, Євген Козулькевич – скрипка та Олександр Красицький – віолончеля. Пригадую їхні виступи на різних концертах, одного разу з твором С. Людкевича. Це був один з ранніх творів композитора, і коли про це тріо була мова в його присутності, він завжди підсміхався. Незважаючи на це, в цьому ранньому тріо Людкевича знайшлося чимало рис, які заповідали пізніші високі злети композитора. Для мене було

СПОГАДИ ПРО ІРИНУ НЕГРЕБЕЦЬКУ – ВИДАТНУ УКРАЇНСЬКУ ПІАНІСТКУ, ПЕДАГОГА, УЧЕНИЦЮ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО

неабиякою приємністю бувати на пробах згаданого ансамблю. То була трійка технічно вивінуваних, у співгрі згідливих і вдумливих виконавців” [9, 134–135].

“Вдачею спокійна, зрівноважена, була радше піаністкою-ліриком. Найрадше грала твори Шопена, а з українських композиторів Барвінського. Її музична мова відзначалася лагідністю... Її цариною була радше камерна музика й фортепіанний супровід. Як акомпаніатора можна поставити Ірину Негребецьку побіч найкращих сил цієї доби, як напр., Нестор Нижанківський. Вучнів тишилася вона любов’ю і пошаною, а в громадянства ще й високою оцінкою своєї педагогічної і громадської праці. Не раз виступала як солістка, а дуже часто – як акомпаніаторка прийжджних чи домашніх солістів та хору “Боян” [3].

“І.А. Негребецька – завжди привітна, з добродушним гумором, особистість, в якій з’єднано високу загальну культуру, широкий кругозір вдумливого музиканта та серйозного педагога з чулим підходом до кожного свого учня, що давало бажані наслідки в складній та нелегкій роботі з дітьми. В роботі фортепіанної комісії... її думки були повно та всебічно обґрунтовані” [3].

Серед учнів Ірини Негребецької – піаністки Люба Жук, Тетяна Лагола, Ярослава Матюха, композитори та музикознавці Мирослав Скорик, Богдана Фільц, Любомира Мелех-Яросевич, Оксана Паламарчук, диригент Степан Стельмашук.

Висновок. Пропоновані “Спогади про Ірину Негребецьку” стануть багатим джерелознавчим матеріалом для поглибленого вивчення її біографії та творчої діяльності. У них відтворено світлий

образ прекрасної людини, видатної піаністки, чудового музиканта та незабутньої вчительки Ірини Антонівни Негребецької.

1. Витвицький В. Спогади // Старогалицька сольна пісня XIX століття / Вступ та упор. В. Пилиповича. – Перемишль: Митуса, 2004.

2. Ірина Негребецька. Особова справа // Архів ЛНМА ім. М. Лисенка.

3. Кашина О. Спогади. Рукопис.

4. Лабанців-Попко З. Сто піаністів Галичини. – Львів, 2008. – С. 74 – 75.

5. Людкевич С. Музичний огляд. Концерт М. Маслюка, В. Барвінського і Чабанівної. Попис елевів Вищого Музичного Інституту // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи / Упорядкування, вступна стаття, редакція, переклади і примітки З. Штундер – Львів: Видавництво М. Коць, 2000. – Т. II. – С. 457.

6. Медведик П. Діячі української музичної культури (Матеріали до біо-бібліографічного словника) // Записки НТШ. – Том ССXXXII: Праці Музикознавчої комісії. – Львів, 1996. – С. 522 – 523.

7. Молчко У. Продовжувачі музичних традицій з родини Крушельницьких // Соломія Крушельницька та світовий музичний простір. – Тернопіль: Астон, 2007. – С. 22 – 24.

8. Фільц Б. Ірина Негребецька – людина, піаністка, педагог (1895 – 1962) // Перемишль і Перемиська земля протягом віків. 2. Видатні діячі Переміщини / Під редакцією Степана Заброварного. – Перемишль-Львів, 2001. – С. 255 – 265.

9. Цегельський Є. Музичне життя Перемишля // Перемишль – західний бастион України. – США, 1961. – С. 323 – 330.

Стаття надійшла до редакції 26.11.2008.

Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине...
От де, люди, наша слава,
Слава України!

“До Основ’яненка”
[С.– Петербург 1839]

Павлас Шевченко
український поет, художник,
мислитель, Пророк України

